

ІЛЬЧЕНКО Олена Анатоліївна,
кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
філології, перекладу та
стратегічних комунікацій,
Національна академія
Національної гвардії України
(м. Харків, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОЇ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) трансформує освітній простір, створюючи як нові можливості, так і виклики в контексті інформаційної безпеки. Для здобувачів вищої військової освіти критична медіаграмотність стає ключовою складовою професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії. Здатність розпізнавати маніпулятивний контент, аналізувати джерела інформації та відповідально використовувати ШІ-технології є необхідною умовою підготовки фахівців сектору безпеки й оборони. Цим і зумовлена актуальність цієї розвідки.

Мета дослідження – обґрунтувати роль ШІ як інструменту інформаційної безпеки у професійній мовній комунікації здобувачів вищої військової освіти, а також визначити ефективні стратегії розвитку критичної медіаграмотності в умовах інформаційної агресії. Особлива увага приділяється практичним вправам, що формують навички аналізу медіаконтенту, оцінки ризиків цифрової відкритості та відповідального використання ШІ в освітньому процесі.

До основних загроз ШІ в контексті інформаційної безпеки належать:

1. *Плагіат нового покоління*: генеративні моделі ШІ створюють тексти, що ускладнюють виявлення неавтентичності, підриваючи академічну доброчесність і точність перекладу в оперативній комунікації [4].

2. *Маніпулятивний контент*: ШІ здатен генерувати фейки, дезінформацію й емоційно забарвлені повідомлення, що становить загрозу для стратегічних комунікацій військових структур [6].

3. *Зниження критичного мислення*: надмірне покладання на ШІ знижує здатність здобувачів до самостійного аналізу, формулювання аргументованих суджень і побудови наративів [5].

4. *Відповідальність за контент*: «ефект чорного ящика» ускладнює визначення джерела помилки, що може мати юридичні та репутаційні наслідки [3].

У зв'язку із визначеними загрозами варто намітити стратегію розвитку критичної медіаграмотності. Тож інтеграція ШІ в освітній процес має супроводжуватися:

– *навчанням III-грамотності*: інтегровані курси «Медіаграмотність», «Цифрова філологія та моніторинг медіа» формують навички аналізу III-контенту, виявлення фейків, розпізнавання маніпуляцій;

– *оновленням методів оцінювання*: впровадження усних іспитів, аналітичних звітів, дискусій, кейс-аналізу дає змогу оцінити не лише знання, а й здатність до критичного осмислення;

– *моделюванням комунікативних ситуацій*: використання III як віртуального співрозмовника для створення діалогів із помилками, які здобувачі вищої освіти мають виявити та виправити, сприяє розвитку аналітичного мислення;

– *формуванням культури доброчесності*: розробка етичних стандартів використання III, обговорення ризиків і відповідальності, створення внутрішніх регламентів академічної етики.

Наведемо приклади практичних завдань, які спрямовані на формування навичок інформаційної гігієни, критичного мислення та професійної комунікації:

1. *Аналіз власного медіапрофілю*: здобувачі вищої освіти досліджують власні акаунти в соціальних мережах із погляду військовослужбовця НГУ. Вони відповідають на запитання: чи можна з профілю зробити висновок про належність до Національної гвардії України? Яка інформація це підтверджує (фото, відео, текст)? Яку інформацію варто приховати? Як її можуть використати супротивники? Вправа сприяє усвідомленню ризиків цифрової відкритості [1, с. 17].

2. *Алгоритм інформаційної безпеки*: здобувачі вищої освіти створюють персоніфікований план дій у медіапросторі, що включає правила публікації, налаштування конфіденційності, реагування на підозрілий контент. Алгоритм оформлюється у вигляді інфографіки або пам'ятки [1, с. 17].

3. *Проект «Російська пропаганда в українських медіа»*: здобувачі вищої освіти аналізують контент телеграм-каналів, груп у соціальних мережах, новинних сайтів. Вони створюють пам'ятку з джерелами, класифікують типи маніпуляцій (емоційний тиск, фейкові цитати, перекручування фактів), роблять висновки про інтенційне наповнення медіаканалів [1, с. 41].

4. *Оцінка порад курсантів щодо медіаграмотності*: на основі запропонованого матеріалу [2] здобувачі вищої освіти обговорюють актуальність порад, доповнюють їх з власного досвіду, формують узагальнений список рекомендацій для військовослужбовців [1, с. 43].

5. *Груповий проект «Вплив медіа на суспільство»*: здобувачі вищої освіти досліджують причини та наслідки медіавпливу, створюють просвітницьку пабліку «Інформаційна гігієна військовослужбовця Національної гвардії України», яка містить поради, інфографіку, відео й аналітичні матеріали [1, с. 43].

Отже, штучний інтелект є не лише викликом, а й інструментом формування інформаційної стійкості. Розвиток критичної медіаграмотності здобувачів вищої освіти у сфері безпеки й оборони є необхідною умовою ефективної професійної комунікації в умовах гібридної війни. Практичні вправи, інтегровані в освітній процес, сприяють формуванню відповідального медіакористувача, здатного

протидіяти інформаційним загрозам і використовувати ШІ з дотриманням етичних норм.

Список використаних джерел

1. Ільченко О. Практикум з медіаграмотності. Харків: НАНГУ, 2024.
2. Медіаграмотність для військових – поради курсантів. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/mediagramotnist-dlya-vijskovih-poradi-kursantiv/>
3. Mittelstadt B. et al. The Ethics of Algorithms: Mapping the Debate. *Big Data & Society*, 2016.
4. Floridi L., Chiriatti M. GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences. *Minds and Machines*, 2020.
5. Paul R., Elder L. *The Miniature Guide to Critical Thinking*. Foundation for Critical Thinking, 2006.
6. Wardle C., Derakhshan H. Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework. Council of Europe, 2017.